

Föstudaginn 19. september 1997.

Nr. 376/1997.

**Margrét Björgvinsdóttir og
Gunnlaugur Sigurðsson**

(Helgi Jóhannesson hrl.)

gegn

Neskaupstað

(Othar Örn Petersen hrl.)

Kærumál. Dómkvaðning matsmanns.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Gunnlaugur Claessen og Markús Sigurbjörnsson.

Sóknaraðilar skutu málinu til Hæstaréttar með kæru 1. september 1997, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 16. sama mánaðar. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Austurlands 27. ágúst 1997, þar sem hafnað var beiðni sóknaraðila um dómkvaðningu matsmanna. Kæruheimild er í e-lið 1. mgr. 143. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Sóknaraðilar krefjast þess, að héraðsdómi verði gert að verða við kröfu þeirra um dómkvaðningu samkvæmt matsbeiðni 28. júlí 1997, svo og, að varnaraðila verði gert að greiða kærumálskostnað.

Varnaraðili krefst þess, að úrskurður héraðsdóms verði staðfestur og sóknaraðilar dæmdir til að greiða kærumálskostnað.

Eins og nánar er rakið í hinum kærða úrskurði, stendur ágrein-ingur aðila um, hvort matsmenn verði dómkvaddir samkvæmt fyrr-nefndri beiðni, sem sóknaraðilar settu fram til að afla sönnunar vegna máls gegn varnaraðila, en héraðsdómi í því áfrýjuðu sóknar-aðilar til Hæstaréttar með stefnu 14. júlí 1997. Samkvæmt 1. mgr. 76. gr. laga nr. 91/1991, sbr. 27. gr. laga nr. 133/1993, fer um slíka gagna-öflun í tengslum við rekstur máls fyrir æðra dómi eftir ákvæðum 75. gr. fyrrnefndu laganna, eftir því sem átt getur við. Í síðastnefndri lagagrein er mælt fyrir um framkvæmd við gagnaöflunina sjálfa, en ekki aðdraganda hennar. Með því að tilvísun 1. mgr. 76. gr. laga nr. 91/1991 er einskorðuð við umrædda 75. gr., verður sýnilega að álykta, að ekki sé ætlast til, að gagnaöflun undir rekstri máls fyrir æðra dómi eigi sér sérstakan aðdraganda, eins og þegar ákvæðum

XI. kafla laganna er beitt endranær, sbr. 73. gr. og 74. gr. þeirra. Er þetta jafnframt í samræmi við þá framkvæmd, sem fylgt var í þessum efnunum fyrir gildistöku laga nr. 91/1991. Samkvæmt því verður réttur til að afla matsgerðar eftir reglum XI. kafla, sbr. IX. kafla laga nr. 91/1991, undir rekstri máls fyrir Hæstarétti ekki talinn háður því, að aðili, sem eftir henni leitar, fái áður heimild réttarins til þeirrar gagnaöflunar.

Pótt sóknaraðilar hafi látið hjá líða að afla sér sönnunar með matsgerð undir rekstri máls á hendur varnaraðila fyrir héraðsdómi, verður ekki staðhæft, eins og málið liggur nú fyrir, að ákvæði 3. mgr. 46. gr. laga nr. 91/1991 standi í vegi matsbeiðni sóknaraðila. Ákvörðun um, hvort byggt verði á matsgerð, sem sóknaraðilar hyggjast afla, verður fyrst tekin við efnisúrlausn máls þeirra á hendur varnaraðila fyrir Hæstarétti, þar á meðal, hvort yfirlýsingar af þeirra hálfu og aðrar ráðstafanir á sakarefninu fyrir héraðsdómi geti haft þar áhrif. Verður sóknaraðilum því ekki varnað á þessu stigi að afla umbeðinnar matsgerðar. Samkvæmt því verður lagt fyrir héraðsdómara að dómkveðja matsmann, einn eða fleiri, í samræmi við matsbeiðni sóknaraðila 28. júlí 1997, eins og henni hefur verið breytt undir rekstri þessa ágreiningsmáls.

Varnaraðili verður dæmdur til að greiða sóknaraðilum kærumálskostnað, svo sem í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Lagt er fyrir héraðsdómara að dómkveðja matsmann í samræmi við framangreinda matsbeiðni sóknaraðila, Margrétar Björgvinsdóttur og Gunnlaugs Sigurðssonar.

Varnaraðili, Neskaupstaður, greiði hvorum sóknaraðila 15.000 krónur í kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Austurlands 27. ágúst 1997.

Ár 1997, miðvikudaginn 27. ágúst, er á dómþingi Héraðsdóms Austurlands, sem háð er í dómsalnum að Lyngási 15, Egilsstöðum, kveðinn upp úrskurður í málinu nr. M 5/1997.

Hinn 29. júlí sl. barst dóminum beiðni Margrétar Björgvinsdóttur, kt. 190444-3769, og Gunnlaugs Sigurðssonar, kt. 100637-2009, báðum til heimilis að Hóls götu 9, Neskaupstað, um það, að „dómkvaddir verði tveir óvil-

hallir matsmenn, annars vegar verkfræðingur og hins vegar kunnáttumaður um fasteignaverð í Neskaupstað, til að meta eftirfarandi:

1. Hvaða áhrif það hafði á markaðsverð fasteignar matsbeiðenda að Hóls götu 9, Neskaupstað, að bæjaryfirvöld í Neskaupstað létu reisa vegg og malbika bílastæði á árinu 1994 á lóð sinni nr. 9 a við Hóls götu.

2. Óskað er eftir, að matsmenn gefi álit sitt á því, hvert núverandi markaðsverð fasteignarinnar er og hvað þeir telji, að það væri, ef umræddur veggur hefði ekki verið reistur og bílastæði gerð, heldur halli sá, sem var frá Hóls götu niður að vegg, sem reistur var árið 1989, hefði verið látinn halda sér.

3. Óskað er eftir, að matsmenn hafi sérstaklega í huga við matið, hversu mjög dró úr birtu og útsýni úr íbúð matsbeiðenda, er veggurinn var reistur. Þá er þess einnig óskað, að litið verði sérstaklega til þess ónæðis, sem hið nýja bílastæði veldur vegna bílljósa, hávaða og mengunar.“

Beiðnin var tekin fyrir á dómþingi 7. ágúst sl., og þar komu fram mót-mæli matsþola við því, að dómkvaðning matsmanna færi fram samkvæmt fyrirbyggjandi matsbeiðni, og krafa um, að beiðninni yrði vísað frá dómi eða henni yrði hafnað. Var þá af hálfu matsbeiðenda fallið frá 3. lið matsbeiðninnar, en að öðru leyti ítrekuð krafa um dómkvaðningu matsmanna og mótmælum matsþola hafnað. Að loknum flutningi um kröfu matsþola 21. ágúst sl. var málið tekið til úrskurðar.

Af hálfu beggja aðila var gerð sérstök krafa um málskostnað við munnlegan flutning málsins.

Í matsbeiðni sinni óska matsbeiðendur þess, að dómkvaddir verði matsmenn til að meta atriði, sem um er deilt í einkamáli á milli sömu aðila. Dómur í því máli gekk hjá héraðsdómi 15. apríl sl., en honum hefur verið áfrýjað til Hæstaréttar Íslands með áfrýjunarstefnu, út gefinni af Hæstarétti 14. júlí sl. og áritaðri um birtingu af lögmanni matsþola í þessu máli 22. júlí sl. Í beiðninni kveðast matsbeiðendur krefjast mats á grundvelli IX. kafla laga nr. 91/1991, en við meðferð málsins kvaðst lögmaður þeirra eftir atvikum einnig vísa til ákvæða XII. kafla laganna.

Matsþoli reisir kröfu sína um frávísun á beiðni matsbeiðenda eða höfnun hennar aðallega á eftirfarandi málsástæðum:

Samkvæmt fyrirbyggjandi matsbeiðni sé það ætlun matsbeiðenda, að matið verði einskorðað við ákveðnar forsendur. Matsmenn verði hins vegar að hafa frjálsar hendur við mat sitt, sbr. dóm Hæstaréttar frá 1991, Hrd. bls. 1387.

Einnig telur matsþoli, að matsbeiðni þessi komi of seint fram, þar sem matsbeiðendur hafi ekki gert fyrirvara um matsbeiðni þessa í stefnu eða

áfrýjunarstefnu, en fram kom hjá lögmanni stefnenda við meðferð málsins, að ekki væri þörf á því, sbr. héraðsdóm í máli aðila frá 15. apríl 1997, bls. 11. Slík yfirlýsing hafi bindandi áhrif í samræmi við 1. mgr. 45. gr. laga um meðferð einkamála nr. 91/1991.

Þá telur matsþoli, að matsbeiðendum hefði verið í lófa lagið að afla matsins fyrr, enda hafi verið sérstaklega á það bent í greinargerð stefnda í héraði, að stefnendur, þ. e. matsbeiðendur í þessu máli, hefðu ekki sannað ætlað tjón sitt. Matsþoli bendir sérstaklega á þá grundvallarreglu, að Hæstiréttur endurskoði úrlausn héraðsdóms á sömu forsendum og málið var dæmt þar, og getur því framlagning mats þessa fyrir Hæstarétti valdið frávísun málsins frá héraðsdómi í samræmi við dóm Hæstaréttar frá 1967, Hrd. bls. 238.

Við flutning málsins vísaði lögmaður matsþola einnig til þess, að þar sem einkamál aðila væri nú rekið fyrir Hæstarétti Íslands, ætti að beina matsbeiðni skv. IX. kafla þangað.

Eins og áður hefur komið fram, féllu matsbeiðendur frá 3. lið matsbeiðni sinnar við þingfestingu málsins. Verður matsbeiðnin, eins og henni hefur verið breytt, ekki talin binda hendur matsmanna, og þykir því ekki rétt að hafna dómkvaðningu af þeim sökum.

Um dómkvaðningu matsmanna er fjallað í IX., XI. og XII. kafla laga nr. 91/1991. Efnislega eru mörg ákvæði kaflanna eins og ákvæði laga nr. 85/1936, sem áður giltu um sama efni. Í greinargerð þeirri, er fylgdi frumvarpi, sem varð að lögum nr. 91/1991, kemur fram, að enda þótt sum ákvæði kaflanna væru nýmæli í settum lögum, væri þar verið að lögfesta langvarandi venju, sbr. einkum athugasemdir við XII. kafla. Þó er í köflunum að finna nokkur nýmæli, einkum í XI. kafla, sem stafa af því, að í lögum nr. 85/1936 hafði ekki verið með skýrum hætti mælt fyrir um meginregluna um milli-liðalausna málsmeðferð, eins og gert er í 1. mgr. 47. gr. laga nr. 91/1991.

XII. kafli laga nr. 91/1991 ber heitið: „Öflun sönnunargagna, án þess að mál hafi verið höfðað.“ Eins og áður greinir, hefur einkamál verið höfðað um matsatriði í beiðni matsbeiðenda, og verður ákvæðum þessa kafla því ekki beitt um meðferð beiðninnar, sbr. einnig Hæstaréttardóma 1995, 2489. Kemur því til greina, hvort rétt sé að verða við beiðni matsbeiðenda og dómkveðja matsmenn á grundvelli IX. kafla laganna.

Í IX. kafla laga nr. 91/1991 er byggt á því, að það komi í hlut þess dómara, sem fer með einkamál aðila, að leysa úr því, hvort dómkveðja eigi matsmenn, sbr. áður nefndan hæstaréttardóm, Hrd. 1995, 2489, en þar segir m. a.: „Ljóst er af því, sem að framan segir, að varnaraðili leitar umbeiðinnar matsgerðar til sönnunar í dómsmáli, sem hefur þegar verið höfðað. Geta

þá þau atvik, sem er getið í 3. mgr. 46. gr. eða verða leidd af 1. mgr. 61. gr., sbr. 2. og 3. mgr. 60. gr. laga nr. 91/1991, staðið því í vegi, að matsmaður verði dómkvaddur eftir kröfu málsaðila. Koma verður í hlut dómarans, sem fer með mál aðilanna, að leysa úr, hvort slík atvik séu fyrir hendi, svo sem leiða má af meginreglu 1. mgr. 47. gr. laga nr. 91/1991.“

Eins og áður greinir, er einkamál aðila nú rekið fyrir Hæstarétti. Ekki verður fullyrt af þeim dómum Hæstaréttar, þar sem fram kemur, að álitsgerðar dómkvaddra matsmanna hafi verið aflað eftir uppsögu héraðsdóms, hvort beiðninni hafi upphaflega verið beint til Hæstaréttar, sbr. t. d. Hæstaréttardóma 1967, 238, 1982, 1921, 1994, 2161, og dóm Hæstaréttar frá 10. apríl 1997 í máli nr. 184/1996. Hins vegar er ljóst, að Hæstiréttur hefur haft frumkvæði að öflun nýrra gagna eða gefið málsaðilum kost á að afla nýrra gagna, sbr. Hæstaréttardóma 1983, 316, en þar segir m. a.: „Eftir að mál þetta var flutt hér fyrir dómi, gaf Hæstiréttur aðiljum kost á að afla nokkurra gagna. Varð það efni til þess, að á bæjarþingi Reykjavíkur 8. desember 1982 voru að ósk málsaðilja dómkvaddir [matsmenn] . . .“ Þá hefur Hæstiréttur, í gildistíð IV. kafla laga nr. 75/1973, að beiðni lögmanna málsaðila, kveðið upp úrskurð, þar sem óskað var eftir, að læknaráð léti uppi rökstutt álit um tiltekin atriði, sbr. Hæstaréttardóma 1992, 1858.

Í XXV. kafla laga nr. 91/1991 kemur fram, að gert er ráð fyrir því, að aðilar geti aflað nýrra gagna eftir dómsuppsögu héraðsdóms, sbr. t. d. d-lið 2. mgr. 156. gr., f-lið 1. mgr. 159. gr. og 1. mgr. 160. gr. Ekki er í kaflanum að finna fyrir mæli um það, hvernig fara skuli að, þegar aðili beinir beiðni um dómkvaðningu matsmanna til Hæstaréttar, en í 166. gr. laga nr. 91/1991 segir: „Um meðferð áfrýjunarmála fer að öðru leyti eftir reglum þessara laga um meðferð mála í héraði, eftir því sem við á.“ Með hliðsjón af því, sem hér hefur verið rakið, verður að telja, að unnt sé að óska ákvörðunar Hæstaréttar um, hvort aflað verði sönnunargagna, þar á meðal álitsgerðar dómkvaddra matsmanna, eftir að héraðsdómur hefur kveðið upp dóm í málinu. Við meðferð slíkrar óskar hlýtur Hæstiréttur eftir atvikum að meta, hvort skilyrði séu til að heimila dómkvaðningu, sbr. t. d. 3. mgr. 46. gr. laga nr. 91/1991. Þá þykkja ákvæði XI. kafla, einkum 1. mgr. 73. gr. og 75. gr., sbr. 76. gr., einnig styðja þá niðurstöðu, að rétt sé að beina matsbeiðni til Hæstaréttar í máli þessu.

Samkvæmt framansögðu verður matsbeiðninni því vísað frá dómi.

Með vísan til 3. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Úrskurð þennan kvað upp Hilmar Gunnlaugsson, settur héraðsdómari.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu matsbeiðenda, Margrétar Björgvinsdóttur og Gunnlaugs Sigurðssonar, um það, að dómkvaddir verði matsmenn, er vísað frá dómi.

Málskostnaður fellur niður.
